

Maresme i de Menorca, on viu al costat d'*anfós*. *Mero* és usual a València, i segons *AlcM* també a Tarragona; a Barcelona s'ouen *nero* i *mero*. Darrerament, *mero* evidentment està invadint el territori de *nero*, imposit per la cuina turística.⁵ Existeix també una forma *nérol* amb una -l final que sovint s'afegeix als mots en -o àtona (*ninxol*, *cèrvol*, *nèdol* al costat de *ninxo*, *cervo*, *nedo*).⁶ En la pronúncia d'aquest mot la *e* tancada sembla normal, però la *è* oberta es dona també.⁷ En les terres occitanes es documenta *merou* en provençal, però com que Mistral diu a més *mero*, s'ha de considerar un manlleu hispànic (*DCEC* III, 356b).

En els textos antics catalans trobem regularment *anfós* (vegeu ara la documentació a l'article *ANFÓS*), forma que apareix encara en el *DTO*. (1660), escrita *alfonso*, i reproduïda allí de Palmireno (1569), que el donava com a equivalent del cast. *mero* a València. Belv. (1805), que s'havia servit del *DTO*., ja no registra ni aquesta forma castellanitzada ni *anfós* sinó només *nero*, que després trobem també en Lab. (1840). La variant *mero*, per la seva part, també apareix a la mateixa època en el *Catàleg* dels peixos del Mar de València de M. A. Orellana (veg. infra). L'aparició tardana del mot en cat. i la seva -o no es deuen atribuir a un origen castellà:⁸ algunes dades que reproduïrem més avall ens permeten d'identificar *mero* com a una probable relíquia mossàrab a València i a Andalusia. Fins i tot *nero* pot ser de considerable antiguitat,⁹ i l'absència d'una i altra forma en els textos antics catalans es deurà més aviat al caràcter regional d'aquests mots enfront de la forma més general *anfós*. Notem que *mero* no està tampoc ben documentat en castellà antic, i en les fonts portugueses no apareix fins a la darrerria del S. XIX encara que sembla ser-hi també antic (veg. infra).

En castellà *mero* apareix amb certa freqüència des de la primèria del S. XVII, però no falten alguns exemples antics. El *DECH* (s. v. *mero*) el registra de Covarubias (1611), d'Oudin (ed. 1616), en una obra de Lope (1621) etc., i a més indica que es dona en Pedro d'Alcalá (1515) com a l'equivalent del granadí *chirnia* (d'origen mossàrab). Encara més, el *DECH* cita, a través de Simonet, una observació del granadí Abenalkhatib († 1374) que deia, parlant de Tànger, que hom gaudeix allí de bons capons i menja tallades de carn salada i seca i *marûğ*. JCoromines, seguint Simonet, interpreta aquest mot com a *merûc*, suposant-lo una formació damunt *mero*, d'origen mossàrab. Aquí podem afegir dues dades medievals a la documentació del *DECH*: *mero* figura en l'*Arte Cisoria* (1423),¹⁰ i a més en un doc. de 1302 de Sevilla.¹¹ Avui *mero* és general a tota la costa d'Andalusia,¹² on existeix a més un derivat en diminutiu *merillo*, nom d'un altre serranid que es diu també *chernita*, *chernica* i *cherná* (pron. quasi *chenna*).¹³ El gallec Pare Sarmiento inclou *mero* en el seu *Catàlego* (p. 290), de mitjan segle XVIII, i Valladares el registra amb *è* oberta. En els diccionaris portuguesos *mero* no apareix fins a Moraes (1890), però atès que ha passat al Brasil, on designa un serranid de cos gegantí,¹⁴ ens assenyala que *mero*

fou antic en aquesta llengua també. En portuguès hi ha a més una forma *mera* amb el mateix valor.¹⁵ En italià aquest peix es diu *cernia* (derivat del llatí tardà *ACERNIA*, *DECH* II, 349a29), que Battaglia defineix com «nomi di vari pesci marini della famiglia *Epinephelidi*; la specie piu comune nel Mediterraneo, *Epinephelus guaza*, ha circa un metro»; en serbo-croat *kiyerna* (*REW*, 96). A Espanya el descendent d'*ACERNIA* designa una espècie diferent de *nero* (*Polyprion americanum*): es diu *cherná* a Andalusia, *cherne* a les Canàries (*RFE* XII, 80), *xerna* a València, *gerna* a Menorca amb la variant *gèrnera* a Maó (*AlcM*). En documents catalans antics es troba *atzerna* al costat d'*anfós*.¹⁶ El Pare Sarmiento registra de Galícia a més de *mero*, «*Cherla*, pez grande, y figura de robaliza» (pàgina 290), i *cherla* és «el mero pequeño» a Astúries segons B. Vigón.¹⁷ Les formes ibero-romàniques amb *ç*, que apareixen també en l'àrab del Nord d'Àfrica, s'expliquen per la fonètica mossàrab (*DECH* II, 349a 47); recordem també el granadí *chirnia* inclòs per Pedro d'Alcalá.

L'origen d'aquest mot hispànic no fou estudiat fins fa poc quan el plantejàrem en un article monogràfic;¹⁸ aquí reproduïm els fets essencials allí tractats. El *DacEsp.* solia derivar el cast. *mero* de *MERULUS*, mot que apareix en Sant Isidor (XII, 6, 5) com a nom de peix però sense identificació, si bé segurament fou una forma variant de *MERULA*, que ja es coneix millor. Aquesta apareix en un passatge de Plini com a un peix roquer juntament amb *turdus* («*Saxatilium* o *turdus* et *merula* desunt», *Nat. Hist.*, 9, 52), i en el mateix context en Columel·la VIII, 16 («*piscis saxatiles --- ut merulae turdique*»). S'ha identificat com a nom d'unes espècies de *Labrus*, com per exemple *Labrus merula*, *Labrus saxorum* etc. Són derivats de *merulus* o *merula* l'italià regional *merlo di mare* o *merlo marino*, que Battaglia dona com a esp. *Labrus merula* i el descriu com «*pescce teleosteo lungo de 15 a 30 cm. di colore scuro bluastrò e di carne mediocre*» (mot. que l'espanyol Palmireno inclòia com a forma de Roma ja el 1569); *merra* a Catània, *mirli* a Malta, *turdu merru* a Sicília. Un equivalent català *merla* també sembla haver existit,¹⁹ i *merlo* com a forma castellana corresponent al llatí *merula* fou usada per Jerónimo Huerta (1628), traductor de Plini, en traduir l'esmentat passatge d'aquest: «*De los saxatiles faltan el corçal y los merlos*» (Lib. 9, cap. 15); cf. n. 19. En els textos citats de Plini i de Columel·la *merula* i *turdus* molt probablement foren usats com a sinònims o quasi-sinònims, car avui les mateixes espècies de *Labrus* s'anomenen *tords* en molts llocs o tenen noms que en són sinònims, com *zorçal* en castellà (cf. el text de Huerta amunt) i *griva* a València.²⁰

JCoromines, que va escriure l'article *mero* del *DCEC* a base de poca documentació i gairebé sense cap dada antiga, trobava difícil que *MERULUS* pogués ser l'origen de *mero*: primer, per raons fonètiques (el resultat castellà hauria estat més aviat **mirlo* a través de **mierlo*), i també semàntiques (atès que *merulus* i *merula* s'identifiquen com a *Labrus* mentre que l'ac-